

На практиці доведено, що збільшення валового збору можливе лише за умови використання у виробництві якісного насіння та науково-обґрунтованих елементів агротехнологічних прийомів, зокрема норми висіву та підживлення мінеральними добривами при весняному відновленні вегетації.

Приріст врожаю залежить від забезпечення рослин основним елементом живлення азотом. Але надмірна його кількість в осінній період призводить до збільшення вегетаційної маси, суттєво знижує морозостійкість, спричиняє розвиток хвороб. Тому найбільш оптимальним є внесення азоту в період відновлення вегетації або в період інтенсивного росту.

Дослідження проводили протягом 2023/24 р. у відділі насінництва та агротехнологій Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України. Об'єктом досліджень слугували нові сорти пшениці м'якої озимої 'МПП Паляниця миронівська', 'МПП Стефанія' та сорти пшениці твердої озимої 'МПП Лакомка' і 'Дуняша'. Посів проводили сівалкою СН-10Ц при нормі висіву 4,5 млн, 5,0 млн та 5,5 млн насінин на 1 га. При відновленні вегетації проводили підживлення аміачною селітрою з нормою внесення 30 кг, 60 кг та 90 кг діючої речовини на 1 га. Контролем слугували ділянки без підживлення. Енергію проростання та лабораторну схожість отриманого насіння визначали за ДСТУ-4138-2002.

Погодні умови в період вегетації пшениці озимої в 2024 року характеризувались високими температурами, а опади часто мали зливний характер. Показник ГТК другого місяця весни становив 0,10, а середня температура в окремі місяці

(квітень, липень) перевищувала багаторічну на 3,2 та 3,3°C.

При проведенні дослідження виявили позитивну реакцію на збільшення норми внесення азотного добрива. Так середній приріст врожайності коливався від 0,62 т/га до 1,48 т/га. За внесення максимальної норми підживлення найбільший приріст врожаю сформував сорт 'МПП Паляниця миронівська' (2,18 т/га), а за норми в 60 кг д.р./га – 1,18 т/га, при 5,5 млн та 5,0 млн висіяних насінин на 1 га. Сорт 'МПП Стефанія' найбільший приріст урожаю (1,44 т/га) сформував за норми внесення 90 кг д.р./га, при нормі висіву 5,5 млн насінин.

На менших фонах живлення найбільший приріст врожаю (0,70 т/га) в порівнянні до контролю сформував сорт пшениці твердої озимої 'МПП Лакомка' при нормі висіву 5,5 млн насінин. У сорту 'Дуняша' максимальний приріст становив 1,48 т/га за внесення 90 кг д.р., та 1,18 т/га – за 60 кг д.р., при нормах висіву 5,5 млн та 5,0 млн насінин.

Аналізуючи отримані результати з вивчення посівних якостей при внесенні азотного добрива в період відновлення вегетації, відмічено, що цей технологічний захід збільшував як енергію проростання, так і лабораторну схожість отриманого насіння в порівнянні до контролю в середньому на 1–2%.

Отже для підвищення в насінницьких посівах валового збору високоякісного насіння, з високими посівними якостями та зменшення фінансового навантаження необхідно використовувати науково-обґрунтовані агротехнічні прийоми вирощування пшениці озимої із врахуванням особливостей сорту.

УДК 631.547:633

Бурко Л. М., кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва

Пророченко С. С., кандидат с.-г. наук

Поліщук А.В., студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

*e-mail: Lesya1900@i.ua

ВИСОТА БАГАТОРІЧНИХ АГРОФІТОЦЕНОЗІВ ЗАЛЕЖНО ВІД ВИДОВОГО СКЛАДУ

При оцінці травостою пасовищного чи сінокісного використання дуже важливо знати показники лінійного росту рослин, зокрема їх висоти. Від висоти залежить якість спасування травостою худобою. За високих травостоїв трава погано поїдається худобою. Важливе значення висота має й при виборі засобів механізованого її скошування й підбирання та технології заготівлі кормів у цілому. Вона виступає визначальним критерієм для встановлення строку скошування чи спасування у певному циклі використання. Висота травостоїв залежить насамперед від режиму використання, типу травостою та агроекологічних умов вирощування, а саме від удобрення та рівня зволоження. В умовах високого агрофону відповідно рослини вищі.

Мета дослідження полягала у встановленні впливу видового складу та удобрення на висоту різнотипних травостоїв.

Дослідження виконували в наукових лабораторіях кафедри рослинництва у виробничому підрозділі Національного університету біоресурсів і природокористування України «Агрономічна дослідна станція». Ґрунт дослідного поля – чорнозем типовий малогумусний, за гранулометричним складом великопилювато-середньосуглинковий. У досліді висіяно люцерну посівну, стоколос безостий, пажитницю багаторічну, кострицю східну, кострицю лучну, грестицю збірну. Фосфорні і калійні добрива у дозах $P_{60}K_{90}$, відповідно до схеми досліду вносили щорічно восени. Азотні добрива у дозі N_{60} застосовували в три прийоми: N_{20} навесні по мерзлоталому ґрунту та по N_{20} – після першого і другого укосів. Обприскування травостою стимулятором росту Фумар проводили на початку відростання трав кожного укосу в дозі 2 л/га з витратанням води 200 л/га у період, коли злакові трави перебували у фазі куштіня, а люцерна посівна – пагоноутворення.

За одержаними показниками за сінокісного використання, залежно від типу травостою та варіантів удобрення, висота основних домінуючих видів (компонентів) знаходилася в межах 58–148 см. Поміж усіх домінуючих компонентів найвищим виявився стоколос безостий, висота якого коливалася в межах 93–148 см, найнижчою – пажитниця багаторічна з показниками висоти 61–87 см. Лише на 2–4 см на однакових фонах добрив вищими були грятися збірна та костриця лучна. Меншою за висотою на безазотних фонах на виявилася була люцерна посівна з показниками 82–88 см, за внесення азоту – костриця східна.

Поміж варіантів удобрення всі досліджувані види трав на всіх типах травостоїв найвищими були при внесенні повного мінерального удобрення з додаванням стимулятора росту Фумар ($N_{60}P_{60}K_{90}$ + Фумар). При цьому порівняно з варіантом без добрив висота люцерни посівної збільшилася на 10–12 см, тоді як злакових компонен-

тів у бобово-злакових агроценозах – на 26–35 см. Найзначнішим збільшенням висоти від застосування добрив ($N_{60}P_{60}K_{90}$ + Фумар) спостерігалось у стоколоса безостого з показниками порівняно з варіантом без внесення добрив 34–44 см. За внесення $N_{60}P_{60}K_{90}$ порівняно з внесенням $N_{60}P_{60}K_{90}$ + Фумар висота всіх компонентів досліджуваних травостоїв була нижчою лише на 3–8 см.

Отже, на лінійний ріст злакових трав позитивно впливала наявність у бобово-злакових травостоях бобових трав, як джерела симбіотичного азоту. Порівняно з сіяним злаковим травостоем із стоколосу безостого та костриці східної на люцерно-злаковому травостої у складі (люцерна посівна + стоколос безостий + костриця східна) висота костриці східної на різних фонах добрив була вищою на 9–12 см, а стоколосу безостого – на 11–20 см, що підтверджує результати інших дослідників з вивчення впливу симбіотичного азоту бобових трав на злакові компоненти бобово-злакових травосумішей.

УДК 634:631.537:634.20.477.7

Василенко В. І., к. с.-г. н., завідувач лабораторії селекції та технологій вирощування плодів культур

Макарова Д. Г., к. с.-г. н., ст. н. с., відділ зберігання, переробки і аналітичних досліджень у садівництві

Трохимчук А. І., к. с.-г. н., завідувач сектором підготовки наукових кадрів та аспірантури, керівник ПНД «Генетичні ресурси рослин»

Ігнатенко О. О., доктор філософії, н. с. лабораторії селекції та технологій вирощування плодів культур

Інститут садівництва Національної академії аграрних наук України

*e-mail: a.trokhymchuk@ukr.net

ГЕНЕТИЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ КІСТОЧКОВИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Формування та збереження генетичного різноманіття плодів культур є запорукою продовольчої, економічної, екологічної та соціальної безпеки України. Дослідження існуючих колекцій та виділення цінного генофонду забезпечує конкурентоспроможність вітчизняної селекції та стабільність розвитку садівництва і суміжних галузей промисловості за рахунок підвищення адаптивної здатності і продуктивності насаджень, закладених сортами високої комерційної цінності.

В Інституті садівництва НААН (далі – ІС НААН) генетичні ресурси кісточкових культур зберігаються у життєздатному стані та зареєстровані в інформаційній системі «База паспортних даних»: 43 зразка, в т. ч. аличі – 2, черешні – 17, вишні – 16, абрикос – 8.

Об'єктами дослідження є робочі колекції черешні, абрикосу, вишні.

Мета досліджень полягає у виділенні з усього генетичного різноманіття цінних джерел та донорів важливих господарських ознак кісточкових культур.

Методи досліджень – польовий і лабораторний. Обліки і спостереження проводяться відповідно до чинних рекомендацій із врахуванням особливостей росту і плодоношення насаджень.

Методика проведення та погодні умови досліджень. Експериментальні дослідження виконували упродовж 2023–2024 рр. в насадженнях черешні, вишні, абрикосу ІС НААН (Фастівський район,

Київської області). Закладання і проведення дослідів, основні обліки і спостереження виконували за «Методикою проведення експертизи сортів рослин групи плодів, ягідних, горіхоплідних, субтропічних та винограду на придатність до поширення в Україні» (2016). Підготовку до реєстрації колекцій та зразків проводили відповідно до вимог Національного центру генетичних ресурсів рослин України (НЦГРУ, м. Харків) та «Методики проведення експертизи сортів рослин групи плодів, ягідних, горіхоплідних та винограду на відмінність, однорідність та стабільність» (2016).

Зимові періоди 2023–2024 рр. були малосніжними, теплими, без критичних для кісточкових культур знижень температур у морозні періоди. Цвітіння кісточкових культур відбувалося у І–ІІ декадах квітня за досить сприятливих умов. Літні періоди (спека і надмірне зволоження ґрунту в період дозрівання плодів) надали можливість оцінити адаптивність зразків.

За роки досліджень краще зав'язування плодів (27%) відмічене в сортів черешні 'Патріотка Криму', у вишні (11,1–16,7%) – 'Любительська' і форма 1/21, абрикосу (17–34%) – форми 7 і 6, 'Червневий', 'Сяйво', 'Ботсадівський', 'NGE-19' і 'Особливий Денисюка'.

Дуже високою урожайністю по роках досліджень відзначалися цінні зразки черешні з генетичного фонду ІС НААН: із групи ранньостиглих – 'Патріотка Крима', 'Вперед' (16–17,6 кг/дер.),